

DEVELOPING CHILDRENS' READING SKILLS

Karimova Vasila Vaxobovna, PhD, KSPI, Uzbekistan

Mashrabjonova Shakhrizoda G'olibjon qizi, KSPI, Uzbekistan

Annotation. In this article, the features and characteristics of reading comprehension process in early childhood are described. Also, some effective methods and techniques for improving reading skills are suggested.

Key words: *Reading, comprehension, skill, childhood, reading techniques, activity, reading stages, articulation, literature.*

РАЗВИТИЕ НАВЫКА ЧТЕНИЯ ДЕТЕЙ

Karimova Vasila Vaxobovna, PhD, KSPI, Uzbekistan

Mashrabjonova Shakhrizoda G'olibjon qizi, KSPI, Uzbekistan

Аннотация. В данной статье описываются особенности и особенности процесса понимания, прочитанного в раннем детстве. Также предложены некоторые эффективные методы и приемы для улучшения навыков чтения.

Ключевые слова: *Чтение, понимание, умение, детство, приемы чтения, активность, этапы чтения, артикуляция, литература.*

KICHIK YOSHDAGI BOLALARDA O'QISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Karimova Vasila Vaxobovna, PhD, KSPI, Uzbekistan

Mashrabjonova Shakhrizoda G'olibjon qizi, KSPI, Uzbekistan

Anotatsiya. Ushbu maqolada erta bolalik davrida o'qilgan tushunish jarayonining xususiyatlari va xususiyatlari tasvirlangan. O'qish ko'nikmalarini oshirishning ba'zi samarali usullari va usullari ham taklif etiladi.

Kalit so'zlar: O'qish, tushunish, mahorat, bolalik, o'qish texnikasi, faoliyat, o'qish bosqichlari, artikulyatsiya, adabiyot.

Bolalarga ta'lim berishdagi eng muhim vazifasi bolalarni o'qishga o'rgatishdir. Bu ko'nikma har bir o'quvchi uchun zarur bo'lib, birinchi navbatda, barcha maktab fanlarini o'zlashtirish uchun umumiy ta'lim vositasi sifatida, shuningdek, nutq va aqliy faoliyatning eng muhim turi, o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini tarbiyalash vositasidir.

Shu bilan birga, kichik yoshdagi bolalar o'qish qobiliyatining holati talab qilinadigan darajadan ancha orqada qolmoqda, bu esa o'quv natijalariga katta ta'sir qiladi. Kichik yoshdagi bolalarda o'qishdagi qiyinchiliklar tufayli umuman o'qishni yoqtirmaslik paydo bo'ladi, bu shaxsning umumiy rivojlanishiga ta'sir qiladi. Bunday vaziyatda o'qishni o'rganish alohida e'tibor va nazoratni talab qilishi aniq.

Hamma ta'lim oladi, lekin hamma ham o'qiy olmaydi. Odamlarni yaxshi o'qish texnikasi bilan jihozlash muammosi katta ijtimoiy ahamiyatga ega va shuning uchun uni kichik yoshligidanoq hal qilish kerak.

Darhaqiqat, kitobxon tez va ko'proq kitob o'qiydi va ko'proq ma'lumot oladi, u o'qiganini yaxshiroq o'zlashtiradi va eslaydi, ma'nosiga chuqurroq kirib boradi. Tez o'qiydiganlar orasida 53% "yaxshi" va "alo" ni o'rganishadi.

Ammo amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab maktab o'quvchilarining o'qish texnikasi past darajada, o'qish tezligi bolalarning imkoniyatlaridan ancha orqada. O'qish darslarida asosiy e'tibor o'qishni tushunish, fikrlashni rivojlantirish va ravon o'qishni rivojlantirish "soyada" qoladi. Ammo maktab o'quvchilari orasida o'qish tezligining oshishi asosan boshlang'ich sinflarda sodir bo'ladi.

Agar teatr ilgichdan boshlansa, bilim olish, o'z-o'zini tarbiyalash yo'llari o'qish qobiliyatidan boshlanadi. O'qituvchi oldida boshlang'ich ta'limning oxirigacha bolalarni so'zlashuv nutqi tezligida o'qishga o'rgatish vazifasi turibdi.

Ko'p yillik tajriba shuni ko'rsatadiki, agar bolalar boshlang'ich maktabni daqiqada 100 dan 170 so'zgacha o'qish qobiliyati bilan tugatgan bo'lsa, o'rta maktabda yaxshi o'qishni davom ettiradi ("4" va "5" da).

O'qish texnikasi va ongini oshirish maqsadida boshlang'ich sinf o'qituvchilari an'anaviy va noan'anaviy ish usullaridan foydalanadilar. Quyida men ushbu usullarga misollar keltiraman. Asosiysi, istalgan vaqtda istalgan sinfdan ishni boshlashingiz mumkin, asosiy shart esa tizimlilikdir.

Og'zaki nutqni takomillashtirish (tinglash va gapirish qobiliyati) o'qishni o'rganish bilan parallel ravishda amalga oshiriladi.

O'qish malakalarini shakllantirish murakkab jarayon bo'lib, har bir bosqichda o'qituvchi va o'quvchilar oldiga katta vazifalar qo'yiladi.

Birinchi bosqich - talabalarni so'zni, badiiy asarni tinglashga o'rgatish, ya'ni. quloq bilan idrok etish. Savodxonlik, sinfdan tashqari o'qishning birinchi darslaridan boshlab men bolalarga o'qiganlarini ranglar, tovushlar, shakllarda tasavvur qilish vazifasini qo'ydim (tasavvur qilishni o'rganing).

Ikkinchi bosqich - o'quv faoliyati ko'nikmalarini shakllantirish. Bu "o'qish" tushunchasini tor va keng ma'noda o'zlashtirishdir. Ushbu bosqichda muvaffaqiyatli ishlash uchun so'zlarni tahlil qilishda men chiplardan foydalanaman va har bir tovushning intonatsion ostidagi so'zlarni talaffuz qilishni o'rgataman. "So'zni o'qish uchun siz harflarga (chiplarga) qarashingiz va tovushlarni ketma-ket nomlashingiz kerak."

Uchinchi bosqich - bo'g'inlarni o'qish. O'qish harakatining tezlashishini assimilyatsiya qilish, bo'g'inni ko'rish istagi, unli tovushga e'tibor berish bilan osonlashadi. Slabik o'qishni silliq o'zlashtirish jarayonini osonlashtiradi - etakchining orqasida o'qish, turli bo'g'in jadvallarini o'qish. Badiiy o'qishning har bir darsi bo'g'in jadvallarini o'qish bilan boshlanadi.

To'rtinchi bosqich - o'qishni kuzatish. So'zning tovush shaklini grafik shakli bilan aniqlash uchun chiziq bo'ylab ko'z va barmoq bilan o'qituvchining sekin o'qishiga amal qilishni o'rgatish.

Beshinchi bosqich - pichirlab yoki baland ovozda bir vaqtning o'zida talaffuz qilinadigan so'zga, chiziqqa ko'zni mahkamlash qobiliyatini shakllantirish va mustahkamlash.

Oltinchi bosqich - ravon artikulyatsiya malakasini shakllantirish. Bu o'qituvchi bilan bir vaqtda matnga asoslanib, sinf uchun zarur bo'lgan tezlikda o'qishdir.

Ettinchi bosqich - o'qishni nazorat qilish harakatlarini shakllantirish. "Eng yaxshi kitobxon" tanloviga hissa qo'shing.

O'qish texnikasini rivojlantirish

1. Ovoz chiqarib o'qish

Bu Pavlysh maktabida, V.A. Suxomlinskiy maktabida o'qishni o'rgatishning asosiy elementi edi. Bu shunday o'qishki, barcha talabalar o'z o'rtoqlariga, har biri o'z tezligida, kimdir tezroq va kimdir sekinroq bo'lishiga xalaqit bermaslik uchun bir vaqtning o'zida ovoz chiqarib o'qiydilar. Mashq 5 daqiqa davom etadi.

2. Har kuni besh daqiqalik o'qish

Ushbu texnika Mo'g'uliston Xalq Respublikasi maktablaridan olingan. Har qanday dars shovqinli o'qish rejimida 5 daqiqalik o'qish bilan boshlanishi kerak. Bunday 5 daqiqa nima beradi: $5 * 4 * 5 = 100$. Bir dars uchun besh daqiqa, kuniga to'rtta dars, haftada besh kun. Haftalik mashq 100 daqiqa miqdorida olinadi.

3. Yotishdan oldin kitob o'qish

Hatto 200 yil oldin shunday deyilgan edi: "Ilmlarda yashaydigan talaba, kelayotgan uyqu uchun psalterni o'rganing". Gap shundaki, kunning so'nggi voqealari hissiy xotira tomonidan qayd etiladi va odam uxlayotgan 8 soat davomida u ularning ta'siri ostida bo'ladi. Tana bu holatga o'rganib qoladi.

4. Yumshoq o'qish rejimi

Bu usul o'qishni yoqtirmaydigan bolalar uchun qo'llaniladi (chunki u o'qishda qiynaladi). Bu bola 1-2 qatorni o'qiganida va undan keyin u qisqa dam oladi. Film lentalarini tomosha qilishda bunday sharoitlar yaratiladi. Bola ramka ostida 1-2 qatorni o'qiydi, rasmga qaradi - dam oldi. Keyingi ramka - yana 2 qatorni o'qing, rasmga yana qaradi. Shunday qilib, 5-sinfda ham o'qishga qiziqish uyg'otish mumkin.

6. Ko'p o'qish (I.T.Fedorenko va I.G.Palchenkolar tizimidan)

O'qituvchi darsda muhokama qilingan matnni hamma bir vaqtning o'zida o'qishni boshlashni va 1 daqiqa davom etishni taklif qiladi. Shundan so'ng o'quvchilarning har biri qaysi so'zni o'qiganiga e'tibor beradi. Shundan so'ng, xuddi shu matnning ikkinchi o'qilishi. Keyin taraqqiyot natijalarini solishtiring.

Bir parchani 3 martadan ortiq o'qimaslik kerak!

7. Tilni burish tezligida o'qish

Ushbu mashq faqat artikulyar apparatni rivojlantirish uchun mo'ljallangan, shuning uchun o'qishning ifodaliligiga e'tibor bermaslik kerak, lekin so'zlarning oxirini o'qishning ravshanligiga qo'yiladigan talablar oshiriladi.

Mashq 30 soniyadan ortiq davom etmaydi. Keyin o'quvchilarni to'xtatib va keyingi mashqga o'ting.

8. Matnning notanish qismiga o'tish bilan ifodali o'qish

Ular xuddi shu matnni o'qiydilar, lekin endi sekin va ifodali ravishda oxirigacha va matnning notanish qismiga o'tishadi va uni bir xil sur'atda o'qishni davom ettiradilar (bu I.G.Palchenkoning so'zlari bilan aytganda, kichik mo'jiza). . Bu mashqlar ta'lim sifatini oshirishda – maktab islohoti talab qiladigan optimal o'qishni o'rgatishda birinchi qadamni qo'yishga yordam beradi.

Shunday qilib, o'qish bolalardan ko'p vaqt va kuch talab qiladigan qiyin va ba'zan og'riqli jarayondir. Ravon, ongli, to'g'ri, hatto ifodali o'qish esa katta san'atdir. Ammo bu ko'nikmalarning barchasi kelajakda yosh o'quvchi o'qish jarayonidan zavqlanishi va zavqlanishi, bugun ham, ertangi kunga ishonchini his qilishi uchun zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Teaching Reading Strategies In The Primary Grades: Engaging Lessons and Activities That Help Young Students Learn Key Reading Strategies and Become Independent Readers Paperback – Teacher's Edition, April 1, 2003
2. Reading Strategies for Elementary Students. OCTOBER 10, 2020 BY JANESEA FLETCHER
3. Qizi, U. M. O. (2022). SIYOSIY DISKURS DUNYONING KONSEPTUAL TASVIRI SIFATIDA. Oriental Art and Culture, 3(1), 750-753.
4. Ubaydullayeva, M. (2020). THE THEME OF WWII IN JOSEPH HELLER'S NOVEL CATCH-22.
5. USING CHILDREN'S LITERATURE IN EDUCATION. Ubaydullayeva Maftunaxon Omonboy qizi, Rakhmatullayeva Nurziyokhon Ulugbek qizi. International Multidisciplinary Scientific Practical Conference on Applied Science and Humanities. Boston, USA 81-82
6. Ubaydullayeva Maftunaxon Omonboy qizi. Fuzuliy she'riyatida yurt ta'rifi. International Conference on Advance Research in Humanities, Applied Sciences and Education. New York, USA. ICARHASE-2022, 426-428.
7. Ubaydullayeva Maftunaxon Omonboy qizi. Actual Problems of Literary Translation: Study of Translation Issues from Uzbek into English. Eurasian Scientific Herald (ESH) May 2022
8. A BRIEF OVERVIEW OF THE HISTORY OF THE STUDY OF THE TERMS OF KINSHIP IN UZBEK AND ENGLISH V Karimova. EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJRD) 5 (12)
9. The Responsibility of a Teacher for Increasing the Probability of Advancing Student Achievement. BB Каримова, Да Юлдашева Молодой ученый, 41-41
10. The Analysis Of Lexical-Semantic Variants Of Kinship (Wife, Stepmother) Expression Means In Female Gender. V Karimova Vasila. International Journal of Progressive Sciences and Technologies 24 (1), 71-72